

IIF BAHAR TOPLANTISI

GAZİ ERÇEL

BAŞKAN

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

CONRAD INTERNATIONAL

İSTANBUL

14 MAYIS 1996

Değerli Konuklar,

Böyle seçkin bir dinleyici topluluğuna hitap etmek benim için büyük bir mutluluk. Bana bu fırsatı verdiği için IIF'e teşekkür etmek isterim.

Aslında Charles ve ben, bu toplantıya 1995 yılının Ekim ayında gerçekleştirilen Dünya Bankası ve IMF Başkanları Yıllık Toplantısı'ndan itibaren hazırlanmaya başladık. Bu dönemde ben de IIF'e üye bir özel Türk bankasının başında idim. Bu toplantının İstanbul'da yapılmasını arzu ediyordum. IIF'e üye Türk bankaları, Charles ve ben o günden bu yana yakın bir işbirliği içerisinde çalıştık. Yaklaşık 3 hafta önce Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na Başkan olarak atandım. Bu sayede, bu toplantıya sizin gibi konuk bir bankacı olarak değil de konuşmacı olarak katılma şansını elde ettim.

Değerli konuklar, bu konuşmamda Türkiye'nin orta dönemde sürdürülebilir bir büyüme oranına ulaşma yolunda gösterdiği uyum çabaları çerçevesinde karşı karşıya kaldığı bazı zorluklara ve sorunlara kısaca değinmek istiyorum.

Türkiye şu anda ekonomik geleceği için önemli bir dönüm noktasındadır. Karşı karşıya olduğu birçok zorluk arasında iki temel konu Türkiye'nin orta vadeli ekonomik geleceğinde belirleyici olacaktır. Bunlar enflasyonun düşürülmesi ve Gümrük Birliği'ne uyumun sağlanmasıdır. Gümrük Birliği'ne yeni girilmiştir. Türkiye'nin bu Birliğe katılması dünyanın en büyük tek pazarına girebilmesi demektir. Kanımca, Türkiye'nin sanayileşmiş ülkelerle mi bütünleşeceğini ya da bunun yerine sorunlu ülkeler grubuna mı katılacağını, seçtiğimiz ekonomi politikaları belirleyecektir.

Kısa bir süre önce Amerika Birleşik Devletleri Hazine Müsteşar Yardımcısı Larry Summers'ın Davos'ta belirttiği gibi, gelişmekte olan ülkelerin bir kısmı 2000 yılına kadar sanayileşmiş ülkeler kulübüne katılmış olacaklar, bu şansa sahip olamayan diğer bir grup ülke ise ikinci, üçüncü ve hatta dördüncü lige bile düşebileceklerdir. İnanıyorum ki Türkiye, sağlayacağı ilerlemeler ve ekonomisinin dinamizmi sayesinde birinci lig ülkeler arasında haklı yerini alacaktır.

Gerçekten, 60 milyonluk genç ve dinamik nüfusu, yapısı güçlü sanayi ve hizmet sektörü, makroekonomik çevredeki gelişmelere olumlu yanıt verdiğini defalarca gösteren dinamik özel sektörü ve liberalizasyonda sağladığı başarı ile Türkiye, birinci lige üye olmaya aday ülkelerin başındadır. Türk piyasalarının bir çoğu sağlam temelli ve etkin işleyen piyasalardır. Gelişmiş finans piyasaları ve kurumları dünya standartlarındadır.

Sizlere, finans piyasalarının serbestleşmesinin 1980'li yılların başında başladığını ve 1990'lı yıllarda da

hızlandığını hatırlatmak isterim. Bu süreçte, Türk lirası tamamen konvertibl olmuş ve sermaye hareketlerini kısıtlayan engeller büyük ölçüde kaldırılmıştır. Türkiye teknik olarak, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin pek çoğundan önce zaten dünya finans piyasalarıyla tamamen bütünleşmiştir.

Buna karşın, Türk ekonomisi 20 yıldır kronik yüksek enflasyonla karşı karşıyadır. Türkiye'deki enflasyon ilginç ve benzeri olmayan bir olgudur. Gösterilen politik çabalara karşın, Türkiye'deki enflasyon makul bir düzeye indirilememiştir. Bunun nedeni, kırlamayan yüksek enflasyonist beklentilerdir. Yapısal reformların uygulamaya konulmasında yavaş olunması ve istikrar çabalarının orta dönemde gerçekleştirileceğine dair kamuoyunda güven oluşturulamaması, sürekli yüksek enflasyon beklentisini beslemektedir.

Enflasyonu düşürmenin detayına girmek istemiyorum ama, birçok önemli nedeni vardır. Bunların başında gelen yaygın ve yerleşmiş enflasyon beklentilerini kırmak için kararlı ve iyi şekillendirilmiş bir enflasyon mücadelesi gerekmektedir. Bu, kamu açıklarının azaltılması anlamına gelir. Birçok araştırmacı kamu açıklarının Türkiye'deki enflasyonun temel nedeni olduğunu defalarca belirtmiştir. Sadece faiz dışı bütçe fazlası yeterli değildir. Kamu sektörü açıklarında sürekli bir iyileşme ve özelleştirmedeki ilerleme ile birlikte kamu sektörünün daha etkin işlemesi, enflasyonla mücadelenin temel unsurlarıdır.

Enflasyonun düşürülmesi ve ekonomiyi Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'ne hazırlama hedeflerine ulaşmada dört adımlı, özel amaçlı bir makroekonomik programa ihtiyaç vardır.

İlk adım; orta vadeli bir perspektifte makroekonomik önlemleri belirlemek ve bunları uygulamaya koymak,

İkinci adım; orta vadeli programı uygulamada gerekli olan güçlü politik desteği sağlamak,

Üçüncü adım; kamu borçlanmalarındaki kısır döngüyü kırmak,

Dördüncü adım ise; enflasyonist beklentileri azaltmaktır.

Bu çerçevede, özellikle üçüncü ve dördüncü adımlar, orta vadeli bir programda başarı sağlamada çok önemli rollere sahiptir. Kamu sektörü, dış borç yükümlülüklerini yerine getirmekte, ancak son 2.5 yıldır net yabancı finansman sağlayamamaktadır. Ne kamu sektörü ne de özel sektör borçlarını ödememeyi hiç bir zaman düşünmemiştir. Bu, Türk ekonomi tarihinin karakteristik bir özelliğidir. Biz Türkler borcumuza sadık bir karaktere sahibiz. Bu koşullar altında, Türk Hazinesi finansman ihtiyaçlarını ve dış yükümlülüklerini iç borçlanmayla karşılamak zorunda kalmıştır. Bu dönemde, Türkiye'nin dış borç ödemeleri büyük ölçüde, yerli finans piyasalarını büyük baskı altına alan iç finansmanla sağlanmıştır. Kamu sektörünün net dış ödemeleri geçen 2.5 yıl içinde 9.5 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

Türkiye'nin uzun vadeli dış borç finansmanının gerçekleştirilmesi için, orta vadeli makroekonomik programın bir parçası olarak "borç tuzağı"na da aşması gerekmektedir.

Enflasyon beklentilerinin kırlması gerektiğini belirten dördüncü adım, makroekonomik iyileşme sağlamanın temel unsurudur. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası öngörü modellerinin verdiği tahminler, önümüzdeki 3 yılda faiz dışı bütçede yüzde 8'lik bir fazla sağlansa, uluslararası finans piyasalarından net dış borç alınsa ve KİT'lerin özelleştirilmesinden büyük gelir elde edilse dahi, enflasyonun 1998 yılının sonlarına kadar yüzde 40'ların altına düşmeyeceğini göstermektedir. Bunun nedeni ise, bu model ve tahmin sonuçlarının "beklentileri" veya "kredibiliteleri" gözönüne alınmasıdır. Diğer yandan Türkiye'deki enflasyonun düşürülmesi ile "kredibiliteleri" sorunu arasında yakın bir ilişki vardır.

Değerli konuklar, bu aşamada size bir merkez bankasının nasıl bir kurum olması gerektiğini anlatmak istiyorum.

1. Merkez bankasının en önemli görevinin enflasyonu önlemek olduğunu düşünüyorum. Bağımsız bir merkez bankasının temeli, fiyat istikrarının sağlanmasında gösterdiği başarı ile özdeştir. Bağımsızlık merkez bankasının kendisini diğer kurumlardan, organizasyonlardan, gerçeklerden soyutlaması veya keyfince hareket etmesi anlamına gelmez. Benim bağımsızlık anlayışım, merkez bankasının, hükümetin oluşturacağı makroekonomik politikaların düzenlenmesine bizzat katkıda bulunması ve ekonomik programın parçası olarak üzerine düşeni gerçekleştirmesidir.
2. Merkez bankaları güvenilir ve saygın kurumlar olmalıdırlar. Merkez bankaları beğenilmek, eleştirilmek için değil; saygı duyulmak için vardır. Merkez bankaları şeffaf olmalıdırlar.
3. Merkez bankalarının para basma yetkilerini büyük bir sorumluluk içinde kullanmaları gerekmektedir.
4. Merkez bankası ekonomik istikrarı korur.
5. Merkez bankası, bankacılık sisteminin çağdaş ve etkin denetiminden sorumlu bir kurumdur.
6. Merkez bankaları yapıcı işbirliğinde bulunmalıdır. Diğer yandan müdahale ve sömürü tehdidine karşı duyarlı olmalıdırlar. Türkiye'de devlet ve Merkez Bankası arasındaki ilişkiler hem geleneklere hem de pazarlıklara göre oluşturulmuştur. Bizim amacımız verimli bir işbirliği sağlamaktır.
7. Merkez bankaları, en çağdaş alt yapıyı ve en etkin para araçlarını kullanmak isterler.

Bunlar Merkez Bankacılığı anlayışına uyan niteliklerdir. Ben de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın bu vizyonu sağlayabilecek yetki ve sorumluluğa sahip olduğuna inanıyorum.

Milli para politikalarının uluslararasılaştığı, sınırların kalktığı ve ekonomilerin küreselleştiği günümüzde ülkemizi ve Merkez Bankamızı bu eğilimlerden soyutlayamayız. Belirttiğim koşullar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na uluslararası bir kimlik sağlamada gerekli olan asgari koşullardır.

Değerli Konuklar,

Belirtmek isterim ki, gelecekte Türkiye'nin karşılaşacağı engellerin aşılması ne çok kolay ne de çok zordur. Bu amaçlara ulaşmada gerekli olan tek şey kararlılıktır. Enflasyonu indirecek makroekonomik politikaların uygulanmasında kararlı olunmalıdır.

Şimdi sizlere Calvin Coolidge'den bir alıntı yapmak istiyorum.

"Dünyada hiç bir şey kararlılığın yerini alamaz. Yetenek alamaz; çünkü yetenekli fakat başarısız insanlardan daha alışılmış bir şey yoktur. Deha alamaz; çünkü değerlendirilmemiş bir deha hemen hemen bir darbimesel gibidir. Eğitim alamaz; çünkü dünya birçok eğitilmiş kişi ile doludur. Kararlılık ve ısrar ise kendi başına kudret ifade eder."

Beni dinlediğiniz için teşekkür eder, saygılar sunarım.
